Otázka: Český právní řád

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): jikol

Český právní řád = souhrn veškerých právních norem daného státu, uspořádaný podle právní síly

- **Jednotný** = žádná nižší právní norma nesmí být v rozporu s vyšší, ani ji nesmí přesahovat
- **Descendenční** (sestupní) – sestupně seřazen podle důležitosti

PRÁVNÍ NORMA – obecně závazné pravidlo chování, které je vynutitelné státní mocí (sankce)

a) **primární**

- základní právní normy, zákonné
- Listina základních práv a svobod
- Mezinárodní smlouvy (ratifikovány a vyhlášeny ve Sbírce mezinárodních smluv
- Ústava, Ústavní zákony
- Zákony, Zákonná opatření senátu, některé nálezy ústavního soudu

b) **sekundární**

- podzákonné právní normy, prováděcí
- nařízení vlády a prezidenta

- vyhlášky ministerstev, obcí, krajů (Český statistický úřad, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Úřad na ochranu hospodářské soutěže)

Druhy právních norem:

- *Přikazující* – ukládají adresátovi nějakou povinnost k aktivnímu jednání
- *Zakazující* – zakazují adresátovi určitou činnost
- *Opravňující* – umožňují si zvolit nějaký typ chování

Kogentní norma – zvláště důležité vztahy, není umožněno se od ní odchýlit

Dispozitivní norma – lze se od nich odchýlit (účastníci si neupravili své vztahy sami)

Struktura právní normy:

- ***Hypotéza*** – stanovuje podmínky, z nichž se má pravidlo chování realizovat
- ***Dispozice*** – je vlastní pravidlo chování, přičemž stanovuje, komu a jaká oprávnění a povinnosti vznikají
- ***Sankce*** – určuje následky porušení normy

Platnost, účinnost a působnost právní normy:

- ***Platnost*** – vytvořena předepsaným způsobem, vydána příslušným orgánem, řádným způsobem vyhlášena
- ***Účinnost*** – okamžik, kdy je nutno se normou řídit (datum uveden nebo 15. den po vyhlášení)
- ***Působnost*** – vymezuje rozsah použití normy na konkrétní případ
    - *Osobní* – na koho se právní norma vztahuje
    - *Místní* – prostor, kde se norma uplatňuje
    - *Věcná* – vymezuje oblast normy
    - *Časová* – od kdy do kdy jed účinná

PRÁVNÍ SYSTÉM – obsahuje všechny právní předpisy na území ČR, uspořádány dle obsahu do odvětví

PRAMENY PRÁVA = jsou formy, ve kterých je obsaženo objektivní právo

- Normativní právní akty – jsou důsledkem právotvorné činnosti kompetentních státních orgánů (vyhlášky, zákon, zákonná opatření)
- Právní obyčej – dlouhodobě užíván, závazný (pokud je zmíněn v zákoně), státní donucení při jeho porušení
- Precedent – jednotlivé rozhodnutí orgánu veřejné správy (soudce nebo orgánu veřejné správy, které řeší právem dosud neupravenou problematiku – *vzor pro rozhodování),* v ČR nejsou závazným právem, angloamerické právo
- Normativní smlouva – reguluje celou skupinu právních vztahů

PRÁVNÍ VZTAHY = vztah mezi nejméně 2 subjekty práva, v němž tyto subjekty vystupují jako nositelé subjektivních Práv + Povinností, stanoveny právními normami

Právní skutečnosti – veškeré události se kterými spojuje právo nějaký důsledek (p +p)

- **Závislé na vůli**
  - Právní jednání – smlouva
  - Protiprávní jednání – zaviněné porušení právní normy spojené se sankcí: trestné činy (správní delikty, disciplinární delikty, trestní delikty …)
- **Nezávislé na vůli**
  - Právní události – narození (občanská práva), smrt (dědictví), věk (volby), promlčení, prekluze (neuplatnění práva v zákonem stanovené lhůtě způsobuje ZÁNIK SUBJEKTIVNÍHO PRÁVA)
  - Protiprávní stavy – spojeny se vznikem objektivní odpovědnosti (bez zavinění) – princip reklamace

PRÁVO VEŘEJNÉ A SOUKROMÉ

VEŘEJNÉ PRÁVO – tvoří právní normy, které sledují vztahy mezi veřejnou mocí (stát, obec) a fyzickými/právnickými osobami, stát vždy prosazuje veřejný zájem a vystupuje jako nadřazený subjekt (subjekty si nejsou rovny)

1) ÚSTAVNÍ PRÁVO

- základní právní normy, jež upravují státní zřízení a právní postavení občanů státu, pramenem je Ústava České republiky, LZPS, další ústavní zákony

2) TRESTNÍ PRÁVO – právní normy vymezující trestní činy a tresty a jejich sankce, základním pramenem je trestní zákoník (hmotné) a trestní řád (procesní)

- ***Právo hmotné*** = souhrn právních norem, které směřují bezprostředně k naplnění účelu práva a jsou smyslem právní úpravy
- ***Právo procesní*** = slouží k naplnění účelu právní úpravy zprostředkovaně

3) SPRÁVNÍ PRÁVO – právní normy upravující veřejnou správu, jediný pramen neexistuje, protože veřejná správa zahrnuje množství činností ve velmi odlišných oblastech života společnosti, základním a obecným je pramenem správního práva procesního je správní řád

4) FINANČNÍ PRÁVO – právní normy upravující finančně právní vztahy státu, v oblasti daňové, měnové, rozpočtové politiky, *upraveno v řadě zákonů* (zákon o daních z příjmu, daňový řád, zákon o rozpočtovém určení daní)

5) PRÁVO SOC. ZABEZPEČENÍ – souhrn právních norem, které stanovují možnost poskytnutí pomoci občanům, kteří v důsledku soc. události nemohou být výdělečně činní, oblast nemocenského pojištění, důchodového zabezpečení, sociální péče,

6) ŽIVNOSTENSKÉ PRÁVO – upravuje podmínky živnostenského podnikání (živnost) a kontrolu nad jejich dodržováním, základním pramenem živnost. práva je zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) nebo např. zákon o živnostenských úřadech

SOUKROMÉ PRÁVO – založeno na **principu rovnosti** a nezávislosti subjektů občanské společnosti, které vstupují do vzájemných vztahů, hájí zájmy jednotlivců (FO a PO), upravuje právní vztahy osob soukromého práva

- **RODINNÉ PRÁVO** – upravují *osobní vztahy v rodině*, mezi manželi, rodiči a dětmi a vztahy tzv. náhradní rodinné péče, pramenem je občanský zákoník (část druhá)
- **OBČANSKÉ PRÁVO** – je základním právním odvětvím soukromého práva, z nějž ostatní odvětví vycházejí, řeší majetkové vztahy, práva na ochranu osobnosti, autorské, patentové právo, základním pramenem je **občanský zákoník**
- **OBCHODNÍ PRÁVO** – řeší vztahy vznikající v souvislosti směny zboží a služeb, upravuje také právní postavení a jednání obchodníků, *kromě občanského zákoníků* je hlavním pramenem **zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích**
- **PRACOVNÍ PRÁVO** – smíšená povaha – **soukromé** (úprava pracovní smlouvy mezi FO a PO) i **veřejné** (státem stanovená min. mzda) – upravuje vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, základním právem je zákoník práce

Právní odvětví – souhrn právních norem, které upravují určitou skupinu právních vztahů, základní dělení na právo soukromé a veřejné

Co je to právo? – soubor obecně závazných pravidel chování, vytvořený státem v určité zvláštní formě, jde o státem vynutitelný souhrn právních norem

PRÁVNÍ OCHRANA

- Spolu s uplatňováním práva dochází také k jeho ohrožování a porušování, proto stát vytvořil určitý ochranný systém. Jsou to orgány zřízené státem, které zajišťují dodržování práva v podobě donucovacích nástrojů

SOUDNÍ SYSTÉM

- jsou zřízený státem jako nestranné a nezávislé instituce

4 základní typy soudů:

- **Civilní** – řeší občanskoprávní vztahy (rozvod manželství)
- **Trestní** – rozhodují o vině a trestů pachatelům TČ (vražda)
- **Správní** – přezkoumávají rozhodnutí správních soudů (o přestupku)
- **Ústavní** – rozhodují o dodržování ústavy a ústavnosti právních předpisů

Soustava soudů České republiky:

Ústavní soud – sídlí v Brně, je tvořen 15 soudci, které se souhlasem Senátu jmenuje prezident republiky na 10 let, specializovaná soudní instituce, která stojí mimo systém obecných soudů a jejímž základním posláním je garantovat ústavnost právního řádu a poskytovat ***ochranu základních lidských práv*** FO I PO na základě ústavního pořádku

- **Nejvyšší soud** – vrcholný soudní orgán, který rozhoduje o tzv. dovoláních proti rozsudkům krajských nebo vrchních soudů, sídlí v *Brně*
- **Nejvyšší správní soud** – ***vrcholný orgán správního soudnictví,*** zabezpečuje státní ochranu občanů před rozhodováním státních orgánů, orgánů veřejné správy, rozhoduje o kasačních stížnostech v rámci správního soudnictví, *Brno*
- **Vrchní soudy –** od 1.1.1996, v *Praze a v Olomouci*, hlavní náplň je rozhodovat o odvolání proti rozhodnutí krajských soudů
- **Krajské soudy –** soudy 2. stupně, odvolání proti rozhodnutí okresních soudů, někdy soudy 1. stupně – rozhodují o věcech právně složitějších a společensky významných (autorská práva), o závažnějších trestních činech, je jich 8 a i Městský soud v Praze
- **Okresní soudy** – nejnižším stupněm soustavy, projednávají věci patřící do oblasti občanskoprávních, pracovních, rodinných vztahů. Řeší méně závažné činy, jsou zřízeny v každém okresním městě

SOUDCI

- bezúhonný občan starší 30 let s vysokoškolským právním vzděláním a justiční zkouškou, jmenuje jej prezident České republiky doživotně, své funkce se soudci ujímají složením slibu
- soudce rozhoduje buď sám jako samosoudce, či v senátu, **samosoudci** vystupují u většiny civilních záležitostí a u méně závažných, kde horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje hranici 5 let, **senát** je zpravidla 3členný a skládá se z předsedy soudu a 2 přísedících, soudce může být stíhán jen se souhlasem prezidenta republiky

Státní zastupitelství

- v právním řízení hájí zájmy státu, podřízeno ministerstvu spravedlnosti
- v přípravném řízení spolupracuje s vyšetřovateli, rozhoduje, zda se má v TŘ pokračovat či ne, předběžný souhlas k zadržení pachatele
- v občanskoprávních věcech vystupuje jen okrajově
- působí jako orgán žaloby v trestním řízení, tj. Podává obžalobu

Advokacie

- soukromá osoba, poskytující za úplatu právnické služby
- advokát musí chránit oprávněné zájmy klienta a zároveň sloužit zájmu spravedlnosti
- zastupuje před soudy a dalšími orgány

Notářství

- notář je jmenován ministrem spravedlnosti
- notář sepisuje veřejné listiny (závěť), osvědčuje prohlášení, ověřuje pravost podpisů a opisů listin, spravuje majetek, zastupuje v jednání, poskytuje taktéž práv. pomoc
- přijímá listiny a peníze do úschovy za účelem jejich vydání dalším osobám

Policie – ozbrojený, vojensky organizovaný orgán, jeho úkol spočívá v ochraně bezpečnosti osob, majetku a veřejného pořádku a předcházení trestné činnosti, podřízena ministerstvu vnitra

Exekutoři – nucený výkon soudního rozhodnutí, působí při soudech nebo soukromě, exekuci nařizuje soud a exekutor ji provádí srážkami ze mzdy, prodejem majetku..

Ombudsman

- *veřejný ochránce práv*, ochraňuje osoby před nečinností úřadů nebo jejich jednáním
- ombudsman je zvolen Poslaneckou sněmovnou na 6 let, působnost v obci…
- nezávislý orgán právní ochrany

LEGISLATIVNÍ PROCES

- proces přijímání zákonů, jehož pravidla jsou zakotvená v Ústavě ČR a v jednacích řádech obou komor Parlamentu ČR

4 základní stádia:

- ***Zákonodárná iniciativa*** – podání návrhu zákona
- ***Projednání návrhu zákona*** – posuzování zákona, vytváření konečného znění
- ***Schválení návrhu zákona*** – hlasování o návrhu zákona a podpis zákona
- ***Vyhlášení zákona*** – vydání zákona ve Sbírce zákonů

Návrhy zákona má v ČR právo podávat ***poslanec*** či ***skupina poslanců***, ***senát*** (jako celek), ***vláda*** a ***krajská*** zastupitelstva

Při projednávání prochází 3 čteními, v prvním a druhém probíhá rozprava, v níž se poslanci mohou vyjadřovat k podobě zákona a předkládat pozměňovací návrhy, po třetím čtení se o návrhu zákona hlasuje

K přijetí zákona je potřeba většiny hlasů přítomných, pokud není vysloven souhlas s návrhem zákona, zákon není přijat a proces je ukončen, pokud je návrh schválen postupuje do Senátu Parlamentu ČR

V případě, že senát zákon zamítne, zákon se vrací zpět do poslanecké sněmovny, jestliže se zákonem vysloví souhlas *nadpoloviční většina všech poslanců* (101), je zamítnutí Senátem tzv. přehlasováno a zákon je přijat, poté je přijatý zákon postoupen k prezidentu republiky, který má právo tzv. ***suspenzivního veta*** (dovoluje mu vrátit Parlamentem schválený návrh zákona zpět

do PS), ale bez možnosti vznášet pozměňovací návrhy

Poslanecká sněmovna jej může přehlasovat *nadpoloviční většinou všech poslanců*, nemá-li prezident námitky, přijatý zákon podepíše

Přijatý zákon se poté vyhlásí ve Sbírce zákonů, účinnosti nabývá do 15 dnů po zveřejnění

EVROPSKÉ PRÁVO

- Mezinárodní smlouvy mezi členskými státy EU, právní akty, které usilují o sbližování

Dělení evropského práva:

- **Primární právo –** stanovuje základní principy integrace a základy společných evropských institucí, jeho pramenem jsou mezinárodní smlouvy (Evropské společenství pro atomovou energii, založení Evropského společenství uhlí a oceli, smlouva o Evropské unii)
    - Pařížská (uhlí a ocel), Římská (atomová energie…), Amsterdamská (změny), Lisabonská smlouva (reformovat EU), Maastricht

- **Sekundární právo –** je tvořeno právními akty (nařízení, směrnice, rozhodnutí, stanoviska, doporučení), které přijímají jednotlivé instituce Evropské unie, jako Rada Evropské unie, Evropský parlament, dohody mezi členskými státy

Hlavní formy právních aktů:

- **Nařízení** – *přímo závazné právní akty*, které stanovují obsah právní úpravy, vztahují se na všechny členské státy, platí hned po schválení
- **Směrnice** – právní akty, které zavazují členské státy, aby jejich obsah převedly do právního řádu => začínají platit práva a povinnosti, *jsou nástrojem harmonizace národních právních řádů* – ***cílem harmonizace je sladit právo v jednotlivých zemích tak, aby poskytovalo srovnatelnou úroveň právní ochrany***
- **Rozhodnutí –** *závazné právní akty*, které se však vztahují pouze na subjekty, jimiž jsou určeny (např. jsou určeny pro některé členské státy)

- **Stanoviska a doporučení –** právně nezávazná, mají povahu tzv. *dobré rady*

Návrhy nových evropských předpisů připravuje *Evropská komise*, předkládá je *Evropskému Parlamentu* a *Radě Evropské unie*, rovnoměrně se dělí o legislativní pravomoc

Na dodržování a správný výklad Evropského práva dohlíží Soudní dvůr, ten zahrnuje Soudní dvůr, Tribunál, Soud pro veřejnou službu